

Utbildningsdepartementet
Universitet- och högskoleenheten
103 33 Stockholm

Vår referens: Stefan Christiernin

2019-06-19

Er referens/dnr:
U2019/00304/UH

REMISSVAR

Volvo Cars har getts möjlighet av Utbildningsdepartementet att svara på betänkandet av styr- och resursutredningen, *En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan*.

Detta remissvar har beretts i dialog med olika samverkanspartners, samt Svenskt Näringsliv och Teknikföretagen.

Övergripande synpunkter

Akademisk frihet och principer för målsättning

Utredningen SOU 2019:6 angående styrningen av den högre utbildningen och forskningen i Sverige är grundlig, omfattande och tar avstamp i såväl lag och förordning som tidigare arbeten, historik och principer.

Volvo Cars har som ambition att var ledande inom fordonsbranschen i bland annat säkerhet, sustainability, och mänsklig interaktion. Volvo Cars har medverkat till ett stort antal livräddande standarder inom bilbranschen och tekniska genombrott, varav många i samproducerad forskning med svensk akademi.

Naturligtvis står Volvo Cars bakom utredningens grundtankar (kapitel 4) om att forskningens resultat och högskolors och universitets utbildningar ska både tillkomma, genomföras och rapporteras på ett transparent och opåverkat sätt.

Däremot menar vi på Volvo Cars att det som rimligen är ett bra medel, nämligen akademisk frihet, just måste hanteras på detta sätt; som ett medel för politiskt tydligt satta mål. Utredningen tillerkänner visserligen detta tydligt (s108), men samtidigt föreslår utredningen att målen sätts i direkt dialog mellan akademierna och regeringskansliet (kap 9). Något som närmast för tankarna till en frihet för akademisk målsättning om man så vill. Den föreslagna långsiktigheten i en slags propositionsram kompletterad med lärosätesspecifik dialogstyrning bedömer vi ändå *principiellt intressant*, men i sin

faktiska föreslagna utformning riskerar den snarare gå emot utredningens grundprinciper om transparens, öppenhet och friheter än att främja dem.

Risken för asymmetrier i dialogerna, svårgenomträngliga beslutsprocesser och svaga uppföljningsmöjligheter för berättigade samhällsintressen är några av de faror vi noterar.

Nationella perspektivet

Volvo Cars menar vidare att utredningen är för individuellt lärosätescentrerad och missar det nationella akademiska perspektivet. Akademin kan och bör utgöra en samlad kraft i och för Sverige. Volvo Cars vill lyfta vikten av samlade nationella dialoger med samhällets olika aktörer, såväl offentliga som privata för att tillsammans kunna identifiera långsiktiga samhällsbehov. En sådan nationell dialogprocess skulle kunna stärka Sverige avsevärt både vad gäller kompetensförsörjning, samverkan och forskningsutmaningar.

Mot denna bakgrund efterlyser Volvo Cars också en starkare omvärldsanalys i utredningen då såväl forskning som utbildning i de flesta fält idag är internationellt konkurrensutsatta. För såväl Sveriges som Volvo Cars utveckling är internationell konkurrenskraft både hos de utbildade studenterna och i svensk forskning av betydande vikt. En högkvalitativ, relevant och effektiv kompetensförsörjning bedömer vi som avgörande för både vår egen verksamhet och samhället i stort. I områden som till exempel teknik, ekonomi och många aspekter av juridik är konkurrensen internationell; våra och andra teknikföretagsrekryteringar gör ingen skillnad på en AI-expert från San Francisco, Shanghai, Tel Aviv och Sverige.

Ett sådant svenskt perspektiv med internationell utblick bedömer vi inte som ett hot mot akademiska lärosäten utan snarast som en tidens (zeitgeistens) förutsättning.

Möjligen kan en läsare av utredningen se nytto-påpekanden som problematiska ur perspektivet av akademisk frihet. Det är dock inte en allmängiltig akademisk synpunkt i så fall menar vi. Återigen menar vi att svensk akademi måste ses ur ett internationellt perspektiv: i den internationella akademiska debatten anses det inte finnas någon motsättning mellan samhällseffekt och akademisk frihet. Den "Magna Charta" (Bologna 1988) som utredningen hänvisar till i kap 4 skrevs under av samtliga ledande lärosäten i Storbritannien – lärosäten som dessutom tillhör några av världens i särklass mest akademiskt framgångsrika. Ändå anför Universities UK (lärosätessammanslutning grundad 1918) i sin strategi för 2018-2013:

"OUR PRINCIPLES

As the collective voice of universities in the UK, we share the following principles with our members: A commitment to maximising the social and economic value of universities for the benefit of students, communities, business and civil society through research, teaching, knowledge transfer, the pursuit of truth and the free exchange of ideas...."

Styrning och resurser för utbildning

Volvo Cars vill vidare lyfta vikten av att utbildningen av både unga och äldre yrkesverksamma fyller sina syften; *att studenter slutför sina studier.*

För Volvo Cars är detta viktigt. Våra anställda akademiker (med examen) ges en tydlig skillnad i löneutveckling och karriärmöjligheter jämfört med personer som har studerat men inte färdigställt sina utbildningar.

Vi håller med utredningen om att nuvarande system med helårsstudent- och helårsprestationsersättningar (HÅP och HPR) leder fel. Trots goda HPR/HÅP-kvoter är t.ex. andelen ingenjörstudenter som fullgör sina utbildningar låg; avhoppade studenter försämrar inte kvoten – de vare sig registrerar sig på kurser eller försöker tentera dem. Utredningen identifierar också förtjänstfullt de trösklar som HÅP/HPR-systemet leder till för insatser för t.ex. yrkesverksamma. Systemet är uppenbarligen i behov av att reformeras.

Däremot vänder sig Volvo Cars kraftfullt mot utredningens förslag (kap 9, s 324) att helt avskaffa incitamenten för tagna poäng. Detta menar vi istället kraftfullt riskerar urholka graden av fullgjorda utbildningar i Sverige.

Volvo Cars uppmanar därför regeringen att se över alternativa uppföljningssystem för att premiera fullgjorda utbildningar på ett mer flexibelt och tydligt sätt än dagens HPR-nyckel. Här har Svenskt Näringsliv länge haft flera olika förslag för att premiera studenter som tar examen. Vi menar att regeringen bör öppna för en diskussion som adresserar detta problem. Det är både ett samhälls- och individproblem; individen drabbas av lägre anställningsbarhet, eller om denna anställs, av sämre karriär- och löneutveckling. Samhället drabbas av kompetensförsörjningsproblem. Den s.k. mismatchen på arbetsmarknaden är redan välkänd – en än svagare styrning mot färdiga studier riskerar fördjupa denna.

För att adressera livslångt lärande skulle andra typer av "färdigställda kurspakets"-premieringar kunna införas. Möjligen helt baserad på individuell planerings-bas utifrån exempelvis förutsättningarna för yrkesverksamma som behöver fördjupa sig inom ett eller flera områden för sin anställning. Men även här är det av vikt att den anställde faktiskt genomför sin kompletteringsutbildning oavsett flexibilitet och detaljerat upplägg.

Vi ifrågasätter också varför ram-mål enbart för legitimeringsyrken i offentlig sektor ska anges. Kompetensförsörjningen av ingenjörer, civilingenjörer, ekonomer, jurister, personalvetare m.fl. grupper är avgörande för både svenska företag såsom Volvo Cars och därmed indirekt för stora delar av svensk välfärd.

God tillgång till god kompetens är en grundförutsättning för industrins verksamhet i Sverige.

Här är givetvis akademien i sin tur beroende av förutsättningarna hos sökande studenter från gymnasieskolan som utredningen konstaterar i avsnitt 4.2. Utredningen behandlar inte akademins rekryteringsproblematik generellt något mer ingående, utan fokuserar breddad rekrytering, jämställdhet och studentbakgrund.

Volvo Cars delar problematiseringen av snedrekrytering, men menar att utredningen skulle kunna förhålla sig mer progressiv till styrningen av alternativa urvalsinstrument för akademien. Idag måste urvalet generellt sett baseras på betyg och högskoleprov. Volvo Cars är positiva till betyg per se, men vi menar att alternativa vägar för antagning bör kunna etableras mer generellt utan särskilt tillstånd av UHR. Visserligen är undantag tillåtna (efter ansökan till UHR) och framgångsrika försök har gjorts mot t.ex. både Teknisk Fysik och Arkitektur på KTH och Chalmers med bl.a. minskade avhopp till följd. Vi menar dock att regeringen i linje med utredningens tanke om ökad akademisk frihet skulle kunna tillåta en ökad relaxering av regelverket och anförtro utformningen av sådana undantag direkt till lärosätena. Kvalitet i utbildningen är dock avgörande för både individens och samhällets nytta av densamma; en sådan relaxering av antagnings- och urvalsregelverket skulle därför självklart fortsatt paras med tydlig nationellt uppföljd kravbild på kvalitet i utbildningen. Ökad och breddad rekrytering får aldrig undergräva tanken på utbildningens likvärdighet.

Samverkan och samproducerad forskning

Utredningen lyfter vikten av samverkan på ett tydligt sätt (kap 7) och anger att samverkan är en naturlig del av utbildning och forskning. Utredningen föreslår vidare ett tydligare uppdrag i högskolelagen (7.2), något Volvo Cars principiellt är positiva till.

Däremot vänder vi oss kraftfullt mot utredningens förslag att låta UKÄ utvärdera samverkan ihop med kvaliteten vid lärosätena. Akademisk kvalitet tjänar på samverkan, och akademisk kvalitet är en förutsättning för att samverkan ska vara intressant. Men Volvo Cars menar att UKÄ dels inte är expertmyndighet gällande samverkan, dels att de två aspekterna – trots starka beröringspunkter – ändå är så väsensskilda att de förtjänar olika utvärderingar.

Volvo Cars vänder sig också kraftfullt mot utredningens idé om att samverkan inte skulle gå att åtminstone delvis mäta genom nyckeltal. Antal industridoktorander, samverkansprojekt, antal forskningsresultat som tas vidare till industrialisering, antal studenter som utför examensarbeten eller projektkurser i samverkan med företag, antal industrirepresentanter i programråd är alla exempel på goda nyckeltal som vi menar går utmärkt att använda. Att hänföra uppföljningen av samverkan mellan akademi och samhälle till att bli inbakad som generell kvalitetsaspekt i kombination med att icke mätbara mål ska sättas i myndighetsdialogerna menar Volvo Cars i praktiken göra samverkansaspekterna så icke-transparenta att den goda utvecklingen av svensk samverkan riskeras.

Forskningsfinansiering och samverkan

Utredningen föreslår i 7.6 att ta bort incitamenten för samverkan i den ekonomiska fördelningsnyckeln för lärosätenas basanslag. I avsnitt 9.4 föreslår utredningen vidare att mängden externa medel skall

minskas genom en omfördelning från forskningsfinansiärerna till lärosätenas basanslag så att denna andel av statens forskningsutgifter växer på bekostnad av utlysta medel.

Volvo Cars vill mycket kraftfullt betona vikten av de fria och konkurrensutsatta medlens existens och omfattning. Vi är medvetna om att Sverige har – relativt sin akademiska sektor – en av OECDs största flora av forskningsfinansiella instrument. Detta riskerar leda till att en onödigt stor del av framgångsrika akademikers tid läggs på ansökningsföranden istället för forskning och undervisning, vilket vi håller med om.

Volvo Cars menar däremot att slutsatsen att reducera instrumenten i volym leder helt fel. Konkurrens och möjligheten för nya forskningsområden och unga nya forskare som kan utmana både strukturer och gamla fördelningar kan dra god nytta av externa finansiella instrument. *Det* ger akademisk frihet för unga talangfulla forskare att bryta ny mark. En stel omfördelning på historiska meriter menar vi har motsatt effekt. Vi bedömer dessutom risken som påtaglig att samma omfördelning passeras vidare ned i de olika akademiernas organisationsstrukturer vilket om det hände skulle riskera leda till ytterligare instängningseffekter.

Istället menar Volvo Cars att en översyn med fördel kan inledas av mängden utlysningar och en möjlig rationalisering och konsolidering av dessa. Återigen bör detta göras i nationell dialog.

Individuella incitament och anställningsordning

Volvo Cars noterar frånvaron av diskussion runt lärosätenas anställningsordningar. Tidigare autonomireformer relaxerade den nationella styrningen och öppnade upp för lärosätesspecifika anställningsordningar. Utredningen adresserar ändå frågan indirekt genom att ta upp frågan om unga akademikers karriärmöjligheter; att renodlade forskartjänster t.ex. kan hindra internationell karriär som också kräver pedagogiska insatser (s 417). Samtidigt påpekar utredaren att det är lärosätets och akademikernas ansvar för att just forskning och utbildning knyts samman. Akademikernas karriär används sedan som ett (av flera) argument för att slå samman anslagen för forskning och utbildning.

Vi menar att utredningen saknar ett grundläggande perspektiv i sin diskussion här; det är de kodifierade villkoren för de olika anställningarna som ytterst avgör ifall en individ faktiskt lyckas erhålla en högt meriterad tjänst eller inte.

Att förändra de ekonomiska styrmedlen – vilket givetvis måste adresseras i en resursutredning – kan aldrig ensamt förändra ett individuellt beteende menar vi. Personliga incitament måste beaktas anser vi på Volvo Cars och om Sverige och staten ska åstadkomma en förändrad styrning med en ny förbättrad effektlogik måste också lärosätenas villkor för att uppnå olika anställningar – både i princip och praktik – ses över i någon form av nationell dialog. Vi menar att det är en stor svaghet att utredningen inte adresserar denna fråga.

Att som i nuläget där kotym saknas för att t.ex. kunna lyfta samverkanserfarenheter i en akademisk meritering och samtidigt minska transparensen i lärosättesstyrningen för samverkan (se ovan) riskerar en negativ utvecklingspiral.

Synpunkter per förslag

Nedan följer särskilda synpunkter på enskilda förslag och bedömningar.

En långsiktig, sammanhållen och dialogbaserad styrning

En samlad proposition för högre utbildning och forskning lämnas en gång per mandatperiod.

Volvo Cars ställer sig bakom Svenskt Näringslivs remissvar för denna punkt.

UKÄ ges i uppdrag att inför en samlad proposition för högre utbildning och forskning lämna underlag för den högre utbildningen.

Volvo Cars avstyrker förslaget och ställer sig bakom Svenskt Näringsliv synpunkter.

Regleringsbrevet för varje lärosäte utformas med utgångspunkt i den samlade propositionen för högre utbildning och forskning genom en fördjupad dialog med lärosätet, och reglerar resurser, utbildningsmål samt särskilda uppdrag och bemyndiganden med ett fyraårsperspektiv.

Som komplement till regleringsbrevet införs ett dialogbaserat och lärosätesspecifikt styrinstrument i form av fyraåriga överenskommelser där varje lärosätes mål och uppföljningskriterier formuleras för ett antal av politiken prioriterade områden.

Det gemensamma regleringsbrevet tas bort och långsiktiga mål eller anvisningar läggs i förordning, medan andra mål ges en mer lärosätesspecifik utformning.

Volvo Cars avstyrker förslaget och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs synpunkter.

Förslag:

Det inrättas en analysfunktion med uppdraget att göra samlade och oberoende analyser och uppföljningar med syfte att ligga till grund för framtida politiska prioriteringar men även kan utgöra stöd för lärosätenas och andra intressenters egna arbete.

Analysfunktionen ges i uppdrag att inkomma med en samlad analys inför propositionen för högre utbildning och forskning, och att utöver detta göra analyser av högre utbildning och forskning.

Uppdraget ska vara utformat så att analysfunktionen ges mandat att själv välja frågeställningar och metoder för sina analyser samt hur de sprids.

Volvo Cars tillstyrker förslaget och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs remissvar för denna punkt.

Analysfunktionen inrättas som en kommitté med ett kontinuerligt uppdrag.

Kommittén utgörs av en expertgrupp (maximalt tio personer) bestående av en bred representation av ledamöter från olika delar av samhället.

Expertgruppens ledamöter inklusive ordförande utses av regeringen på sex år.

UKÄ utgör värd för analysfunktionen.

Volvo Cars avstyrker förslaget och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs remissvar för denna punkt.

Utbildning och forskning:

Förslag:

Regeringen tar initiativ till att det i författning skrivs in att utbildningsutbudet vid universitet och högskolor ska utformas med hänsyn till kunskapsutvecklingen och svara mot studenternas efterfrågan samt arbetslivets och samhällets behov.

Volvo Cars tillstyrker förslaget om författningsändring.

Regeringens styrning av utbildningsutbudet sker genom att i regleringsbrev ange fyraåriga utbildningsuppdrag till respektive lärosäte.

Utbildningsuppdraget innehåller mål om antal helårsstudenter på totalnivå samt mål för antal examina inom vissa utbildningar som leder till legitimationsyrken.

I utbildningsuppdraget ingår även eventuella särskilda åtaganden som lärosätet och regeringen fastställt i dialog.

Volvo Cars avstyrker förslaget och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs remissvar för denna punkt.

Förslag:

UKÄ ges i uppdrag att lämna de förslag som krävs för att möjliggöra gemensamma examenstillstånd eller examenstillstånd som bygger på överenskommelser om att ett annat lärosäte bidrar med nödvändig kompetens.

Frågan om hur man kan underlätta för två eller flera lärosäten att bedriva gemensamma utbildningar utreds.

Volvo Cars tillstyrker förslaget.

Livslångt lärande

Förslag:

Regeringen tar initiativ till att det i högskolelagen (1992:1434) åter regleras att det i utbildning på grundnivå och avancerad nivå även ingår fortbildning och vidareutbildning.

Volvo Cars tillstyrker förslaget.

Förslag:

Prestationer ges minskad betydelse i resurstilldelningssystemet för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Volvo Cars delar utredningens ambition om att förändrat system, men menar att utredningen går åt fel håll (se ovan). I övrigt ställer sig Volvo Cars bakom Svenskt Näringslivs synpunkter.

Förslag:

Lärosätenas arbete med breddad rekrytering kan följas upp via dialogbaserad styrning genom överenskommelser.

Utbildning på alla tre nivåer bör ingå i lärosätenas arbete med breddad rekrytering.

Volvo Cars avstyrker förslaget då Volvo Cars redan avstyrks idén om dialogstyrning. I övrigt ställer sig Volvo Cars bakom Svenskt Näringslivs synpunkter.

Forskning

Förslag:

Regering och riksdag uttalar ett mål och formulerar en plan för att andelen direkta statsanslag ska utgöra minst hälften av de totala forskningsintäkterna vid universitet och högskolor i landet inom den närmaste åttaårsperioden.

Volvo Cars avstyrker förslaget (se ovan) och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs synpunkter.

Förslag:

En ökad andel direkta anslag för forskning kan finansieras genom omfördelning från statliga forskningsfinansiärer. Medel som omfördelas från statliga forskningsfinansiärer bör fördelas till lärosätena utifrån respektive lärosätes historiska tilldelning av bidrag från de berörda finansiärerna.

Volvo Cars avstyrker förslaget och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs synpunkter.

Samverkan och samhällspåverkan

Förslag:

Regeringen tar initiativ till att förändra lydelsen i kap. 2§ högskolelagen (1992:1434) så att det anges att det i högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och verka för att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan kommer samhället till nytta.

Volvo Cars tillstyrker förslaget och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs synpunkter.

Förslag:

Bedömning och uppföljning av lärosätenas samverkansarbete primärt sker inom ramen för det nationella kvalitetssäkringssystemet för utbildning och forskning med UKÄ som ansvarig myndighet.

Regeringen kan för att få en samlad nationell bild av specifika områden ge UKÄ i uppdrag att genomföra tematiska utvärderingar.

Volvo Cars avstyrker förslaget (se ovan).

Förslag:

Styrning och uppföljning av prioriterade samverkansaspekter kan ske inom ramen för överenskommelserna och deras uppföljning.

Volvo Cars avstyrker förslaget (se ovan).

Jämställdhet

Förslag:

Regeringen bör fortsatt ha jämställdhetsintegrering som huvudsaklig strategi för ökad jämställdhet inom högskolan.

Jämställdhet bör finnas med som ett bedömningsområde i kvalitetssäkringssystemet för utbildning och forskning.

Lärosätesspecifika mål inom prioriterade jämställdhetsområden kan finnas med i överenskommelserna mellan regering och lärosäte.

Utvärderingar och indikatorer för uppföljning bör utvecklas vidare inom området för att utgöra underlag för nationell uppföljning och jämförelse.

Volvo Cars avstyrker förslaget och ställer sig bakom Svenskt näringslivs synpunkter. Volvo Cars menar därutöver att det behövs en nationell dialog om de akademiska anställningarna (se ovan). Dessas formella meriteringsvillkor menar Volvo Cars har en direkt påverkan för individerna också i jämställdhetsperspektiv.

Resurstilldelning

Förslag:

Utbildning och forskning ses som en samlad verksamhetsgren där all verksamhet vid lärosätet ingår.

Varje lärosäte tilldelas ett samlat anslag för denna verksamhetsgren.

För det samlade anslaget redovisas en utbildningsram och en forskningsram där utbildningsramen motsvarar dagens anslag till utbildning på grundnivå och avancerad nivå och forskningsramen dagens anslag till forskning och utbildning på forskarnivå.

Utöver de medel som ingår i utbildningsramen och forskningsramen kan det i det samlade anslaget ingå särskilda medel för utpekade ändamål.

Volvo Cars förhåller sig neutralt till förslaget då det kan innebära både för och nackdelar i enlighet med Svenskt Näringslivs synpunkter.

Förslag:

Hälften av utbildningsramen utgör en bas som inte varierar med det faktiska antalet helårsstudenter eller deras prestationer.

Hälften av utbildningsramen görs rörlig och beroende av antalet studenter.

Den rörliga delen avräknas årligen och baseras på antalet helårsstudenter det aktuella budgetåret.

Volvo Cars avstyrker förslaget och ställer sig bakom Svenskt näringslivs synpunkter.

Förslag:

För varje lärosäte fastställs ett mål för antalet helårsstudenter. Understiger det faktiska antalet helårsstudenter målet, reduceras den rörliga tilldelningen med ett belopp motsvarande den genomsnittligt beräknade ersättningen per helårsstudent. Outnyttjat anslag upp till 10 procent av den beräknade rörliga delen av tilldelningen får sparas. Helårsstudenter, som inte ersatts, upp till ett värde motsvarande 10 procent av lärosätets mål för antalet helårsstudenter, får sparas.

Volvo Cars är tveksamma till förslaget och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs synpunkter.

Förslag:

Ett utökat utbildningsuppdrag leder till en ökning av lärosätets forskningsram.

Nuvarande anslagstilldelning baserat på betygssättning av lärosätenas samlade samverkansarbete upphör.

En omfördelning mellan olika lärosäten av anslagsmedlen som tilldelas för forskning kan övervägas när andelen direkta anslag av de totala forskningsintäkterna avsevärt ökat.

Volvo Cars avstyrker förslaget (se ovan) och ställer sig bakom Svenskt Näringslivs synpunkter.

Göteborg 19 Juni 2019

Stefan Christiernin
Director External Research
Volvo Cars Group